

विष्णु त्रिकोणरसकोणकोना
रूपपत्र वृद्धयं उभयोभयने
इयंम वृत्तामि चक्रमिमम
विदं गिगीम वृत्तिनूति
धुनमिउंगमिउंमयात्रि॥

मम शी मुनि नी भवतु मी ३ उपाटपिः कन ५ ॥ ३ ॥
मी मुनि नी देव उ मा की पु सि द्य ये ॥ ३ ॥ मु नि नी
नं डं ढ ण ह म या य न मः मु नि नि व ग्ने डं
ह ण मि म म्भु दा मु नि नि वि ष्ट वा भि नि
डं ढ ण मि म म्भु दा मु नि नि म्भु म्भु म्भु
मि य मु पि ये इ म य ३ क व म्भु यं डं मु नि नि
मि म्भु मु य पु रि उ न नि नि नं क ३ न उ इ
य प व ष ण मु नि नि नं द योगि मु नि डं ढ ण
मु मु य ढ ण मु मु मु न म्भु ॥ १ ॥

(2) Book

ॐ नमः शिवाय॥

ॐ महिम्नः परे

ते॥ परमविदु

षो यद्यसदृशो

स्वतिब्रह्मादी

ना॥ मयितदव

सन्नारुचिणि

११२
॥८८

एकं आपानं पात्राणां टका हे पाना र्थायाः सभायाः आसंभ्यविने
 आपाने चषकः पानपात्रं हेमयमात्रस्य उषकोः स्त्रीसंययात्रा
 नैदयो रिमिदिबी सरकः अनुतर्षणं हेमधुपानस्य अविशरात्र
 यस्त्रीसरकं बालाः नुतर्षोनेति रत्नकोशः सरकः शीथुपाने तृतीया
 मयभाजन इत्यजयः ४१ धूर्तः धार्त इति यावः पावनेन शार्तः अतदे
 कितकः असधूर्तः धृतकृत्यं च धृतकृतः सोकटी बाज जवेकाज
 त्वातस्य अदेदीय नि अतदेवी श्वंतः लम्नकः प्रतिः देवरा
 तिनिधिभूतस्य जामीन इति ख्यातस्य प्रतिप्रतिनिधिर्भवति प्रतिभ
 भिकाः धृतकारकाः हयं ये धृतकार्येति तेषां सभाधृतमात्रयत्ने
 तिसृभिकः ४४ धृतः अतवती कैतवं यणः चत्वारिधृतस्य अतः
 संयस्यां सा अतवती यणः ग्लहः इति हे धृतजये यत् भाषा वं येन
 तस्य अतः देवनः पाशकः त्रयं शरीय रिहायने हेत भूतस्य पा
 इति ख्यातस्य ४५ शरीणा मितकृतो नयेन परिणयश्चेकं अस्ति

कारोत्तरः स्रामंड आपानं पात्राणां टिका चषकोः स्त्रीपानपात्रं
 रकोषतर्षणं ४१ धूर्तः दः देवी कितवीः तथुता धृतकृत्य
 सुर्लगतकः प्रतिभुवः सभिका धृतकारकाः ४४ धृतः स्त्रिया
 दवती कैतवं यण इत्यपि यणोः देवसुहोदा सुदेवताः पाश
 अते ४५ परिणयस्तु शरीणां समंतात् नयने स्त्रिया अष्टा पदं
 फलं प्राणी धृतं समाकृत्यः ४६ उक्ता भूमिप्रयोगाद्देकस्मिन्
 यौगिकाः तादृम्यादयतो वृत्ता वृत्ता लिङ्गांतरेषिते ४७ ॥

स अष्टा पदेन शब्देन संबंधः अष्टा पदं शास्त्रिकं हे शरीणा माय
 एकपुक्कल वस्त्रादेः शरीयट इति ख्यातस्य शास्त्रिककाहादिरवि
 यकरणविशेषाः प्राणि धृतं प्राणिनां मेव ऊकुटादीनां धृतं वि
 हतहणः कीडविशेषः समाकृत्यः अप्राणिभिः कृतं यत्तु तलोके
 येने प्राणिभिः क्रियते यत्तु सविज्ञेयः समाकृत्य इत्युक्तेः एकं ४१ अ
 चिलिङ्गमेदविधाता भावात्प्रसमपूर्णं त्वं परिहरति उक्ताश्चि अत्र
 यौगिकाः ऊंभकारमात्मा कतरप्रभृतयः शराः कायपुणरादिषु पुं
 रिप्रयोगात्प्रचुरप्रयोगदर्शनादेकस्मिन्नेव लिङ्गे उक्ता निर्विहाय
 न्यवस्त्रीत्वादि विशिष्टे विशेषे वृत्तौ सत्यां तादृम्यात् विशिष्टां
 यमिन्नालिङ्गांतरे स्त्रीलिङ्गादावप्यहनीयाः अपिशरात्तु वृत्ता
 ण कृता तादयो जातिवचनां सुमिस्रियां च वर्तते इति हे य य
 वशकायवार्थो बुध्यते स्यौगिकः यस्यावयवश

एष सप्तशयशक्तिमात्रेणार्थो बुध्यतसचूढः तत्रयो
 गोतरेयथा कुम्भकरी स्त्री कुम्भकारकुलं पवमा
 मालाकारे अणंतत्वास्त्रियांशीपू अथ गिकोयथा
 ॥ इति श्रीपूद्वर्गः ॥५॥ इत्यमरसिंहकृतो
 नामलिङ्गानुशासने भूषादिद्वितीयः कांडः
 शो गपवसमर्थितः ॥५॥ द्वितीयकांडः समाप्तः
 कलाती अत्रजातेरस्त्रीविषयादितिटीपू धा ॥५॥
 द्वर्गः ॥५॥ इति श्रीद्वितीयकांडः समाप्तः ॥५॥

नामानि मूल- दोषकः	वर्गनामानि मूल- दोषकः
वर्गः १८ १	६ मनुष्यवर्गः १३५ ॥ १
वर्गः २० ॥	७ ब्रह्मवर्गः ५८ ५
वर्गः २० ॥	८ द्रव्यवर्गः ११ ॥ १॥
वर्गः २५ ॥ ०	९ वैश्यवर्गः
वर्गः ५३ २॥	१० शूद्रवर्गः ४० ०

संकलनया वर्गः १० ॥

मूलश्लोकः ॥ दोषकश्लोकः ॥

७३३॥

१२

॥ पवम् ॥ ५

॥ ७४५ ॥ ॥

विसरस्तीप्रकाशजम्बुमैत्र्या ॥५॥

संवत् १६ १६ ॥

कलात्मी अत्रजातेरस्त्रीविषयादिति डीप् ५० ॥००॥
द्वर्गः ॥००॥ ॥ इति श्रीहितीयकांडः समाप्तः ॥ ५॥

संवत् १९ १६ ॥

॥ ओम् श्रीगणेशाय नमः ॥
 तस्मात्तद्वामार्थे नोभयापुनर् ॥ रज्जोभुजंगवद्यत्रवे
 तेजगत ३ हस्तश्रीमदमरसिंहश्रीकीर्तिस्तत्सनाम
 शासनस्य निर्विघ्नपरिसमाप्त्यर्थं कृतं मंगलं पञ्चादौ
 हेतुार्थं निवर्त्तते ॥ यस्येति ॥ भोयीराः अगाधस्यातिमं
 ज्ञानकरुणयोः मनुदस्यस्य अनघानिर्मलागुणाः
 यः । तिहातकश्रीये संयत्तये स्मरतापमोदा र्थं च
 अमागधतः ॥ १ ॥ दिक्षीर्षितं प्रतिजानीते ॥

यस्य ज्ञानदयासिंघो रगाधस्यानघागुणाः ॥
 सेव्यतामहोधीराः सन्धियेवामृताय च ॥ १ ॥
 समालस्याय तंत्राणि संदिमैः प्रतिसंस्कृतैः ॥
 संदर्भमुच्यते वर्गे नामलिङ्गानुशासनम् ॥ २ ॥
 प्रायशो नृपभेदेन साहवर्षाच्चक्रवर्चित् ॥ स्त्री
 पुंनपुंसकं ज्ञेयं तद्विशेषविधेः क्वचित् ॥ ३ ॥

समालस्येति । अमेघांतंत्राणि शास्त्रांतराणि नामलिङ्गानुशा
 सनाति समालस्यपकवक्रुवा संदिमैः अत्यविस्तरवक्रुषैः
 प्रतिसंस्कृतैः प्रतिपदं प्रकृतिप्रत्ययविचारेण कृतं अन्तुशा
 सनं व्युत्पत्तिकृतं पुतावत्यभिभाषासाहचरिभिः श्लोकैः प्रायशश्च
 ति ॥ अत्र प्रायशः वाङ्मनेन नृपभेदेन आकारविशेषेण स्त्री
 पुंनपुंसकं ज्ञेयं । यथा ॥ लक्ष्मीः यथा लया यथा । पिता को ज
 गवंधनुः तथा ऊवचित्साहवर्षाच्चक्रवर्त्तमाना विधास्त्रिगंते
 यं । यथा । अस्य पुगसिनी ॥ ब्रह्मात्मभूः सुरज्येष्टः विग्रहि
 लपदं । अत्र संदिग्यानि अमुपुगबलवियंति अस्मिन्मात्मभू
 विसुपदसाहवर्षात्स्त्रीपुंनपुंसकलिङ्गानि ॥ तथा क्वचित् । त
 दिशेषविधेः लिङ्गविशेषोक्तेः यथा भेरी स्त्रीदुग्धिः पुमान्
 मुच्यते मयेति सेवः ॥
 ॥ स्त्रीविविधेः

ओ.

११

सत्त्वैसरस्वती
प्रकाशजगत्
मै छापागिया
सं. १९२६ ॥ ::

यर्मकाजकेवा
स्ते ॥

॥ इति अमर ॥
कोशे वितीयकांडः समाप्तः

११५ ज्ञान वंश १४२५

११

ॐ

मत्स्यसरस्वती
प्रकाशजम्बू
मै छापानिया
सं. १११६ ॥ ::

यर्मकाजकेवा
स्ते ॥

॥ शक्तिअमर ॥

कोशेवितीयकांडः समाप्तः

ॐ.

श्रीरघुनाथ
जीसहाय ॥

ॐ ::

दिग्पादिवानि शिवयो
स्तिलकायमानं मोरोच
नारुचिललाटविलोच
नेवः अन्योन्याद्वपरिं
भनिपीडनेन पिंडीभव
म्वहिरिवस्फुटितोत्तरागः ॥

Acen. No

Title :

Author

गोतोऽयमः अथतृतीयकांडेऽप्याख्यायते ॥ तत्र व
 माणवर्गनाह ॥ विशेष्यनिष्ठैरिति ॥ सामान्ये साधारणा
 सामान्याः स्मिन्कांडे विशेष्यनिष्ठैर्विशेष्यस्त्रीदारादिपूर्व
 तदपीनलिगवचनेः सुकृत्पादिभिः शब्दैः तथा संकीर्णैः पर
 विज्ञातीयैः कर्मपाशयणादिभिः तथानानार्थैः अनेकार्थ
 निर्माणैर्नाकलोकादिभिः अवयवैराडादिभिर्लिङ्गसंग्रहेः स्त्रि
 णिह द्विरगैकाजित्पादिभिर्दिशब्दानामसंग्रहेश्चलंकाशो
 लिकेत्यादिभिः शब्दैरुपलवितास्तन्नामकावर्गः वत्स्यंतश्चि
 ः । ते च वर्गाः स्वतंत्रास्तेत्याह ॥ वर्गसंश्रयाश्चि । वर्गसंश्रयोये

ङां विशेष्यनिष्ठैः संकीर्णैर्नानार्थैरवयवैरपि ॥ लि
 ङादिसंग्रहैर्वर्गाः सामान्ये वर्गसंश्रयाः ॥ १ ॥
 स्त्रीदाराद्यैर्विशेष्ययादृशैः प्रस्तुतं यदैः ॥ गुण
 द्रव्यक्रियाशब्दास्तथास्पृशस्यभेदकाः ॥ २ ॥

पूर्वोक्तस्वर्गादिवर्गसंबन्धिन एवेत्यर्थः ॥ १ ॥ १६ शास्त्रेऽप्यादि
 नेवपायशोलिङ्गनिर्णयः तद्वदेवात्रापि वर्गस्यादिति भ्रमनिरो
 धाय कंलतामाह ॥ स्त्रीदाराद्यैरिति ॥ यादृशैः स्त्रीलिङ्गना
 कैः स्त्रीदाराद्यैः यदैर्विशेष्यस्त्रीदारादिरूपं यथा प्रस्तुतं प्रका
 ष्यविशेष्यस्यभेदकाव्यवर्तका गुणद्रव्यक्रियाविशिष्टाः शब्दा
 ः ॥ विशेष्यस्य यादृशेलिङ्गवचने तादृशल्लिङ्गवचना एव
 रित्यर्थः अत्र गुणः सुकृतादिस्तद्विशिष्टा यथा सुकृतिनी
 सुकृतिनोदाराः । सुकृति कुलं । द्रव्यं दंडादितद्विशिष्टं यथा ।
 दंडिनोदाराः । दंडिकुलं । क्रियापञ्चादिव्यापारस्तद्वि
 शिष्टा यथा । पात्रिकास्त्री । पाचकादाराः । पाचकंकुलं ॥ २ ॥